ACADEMIC CALENDER FOR SECONDARY STAGE 2025-2026

SANSKRIT (T.L) STD: X

TERM – I

Sr. No	Month & Year	Unit No.	Name of the Chapter	Comprehension	Grammar	Writing	Remarks
1	April 2025	Unit-1	गद्य – सुविचार्य विधातव्यम्	अपठित-लङ्लकाराधारित-गद्यखण्डस्य पठनम्।	*शब्दरूपाणां अभ्यासः पुनरावर्तनम् च। देव-मुनि-भानु-पितृ-माला-मति-नदी-मातृ-वन *लटलकारस्य पुनरावर्तनम्। *लङ्लकारपरिचयः अभ्यासः च।	*कारकाणाम् उपयोगेन वाक्याभ्यासः। *लकारपरिवरतनम्।	
2	June 2025	Unit -3	पठितांशानां पुनरभ्यासः पद्य – सुभाषितानि	अपठितसुभाषितानां पठनम्	* अव्ययानि – परिचयः अभ्यासः च। क्त्वान्तम्-तुमन्तम्-ल्यबन्तम् च ।	*अव्ययानां उपयोगेन वाक्यरचनाकार्यम्	
3	July 2025	Unit-2	गद्य – चन्द्रनाथपर्वतः (व्याकरणम् – समासः)	संवादपूर्तिः	*लोट् तथा लृट् लकारस्य पुनरावर्तनम्। *समासपरिचयः अभ्यासः च।	*समासयुक्तपदानाम् अभ्यासः।	
4	August 2025	Unit -4 Unit -5	गद्य – अहं माण्डवी गद्य – त्रिवर्णः ध्वजः	घटनाक्रमः	*सन्धिः -सवर्णदीर्घसन्धिः ,वृद्धिसन्धिः गुणसन्धिः च। *ईकारान्त-स्त्रीलिङ्गशब्दपरिचयः।	*उत्तमपुरुषस्य उपयोगं कृत्वा लेखनकार्यम्। *अपठितगद्यखण्डस्य अनुवादः।	
5	September 2025	Unit -6 Unit -7	पद्य – काव्यशास्त्रविनोदः गद्य – प्रतिज्ञापूर्तिः	अपठितगद्यखण्डाधारित-प्रश्नानां अभ्यासः।	*कृदन्तप्रत्ययाः (धातुसाधितविशेषानि) – परिचयः अभ्यासः च। *सर्वनामप्रयोगः – अस्मद्, युष्मद् ,इदम् इत्यादीनि	* अपठितानां १० सार्थसुभाषितानां लेखनम्। *कृदन्तवाक्यरचना। *सर्वनामशब्दानां उपयोगेन २० वाक्यलेखनम्।	
6	October 2025	Unit -8 Unit -9	गद्य -गोमन्तभूषणं श्रीमान् भाऊसाहेब बान्दोडकरः। पद्य – नीतिश्लोकाः	चित्रवर्णनम्	*स्म अव्ययप्रयोगः * परस्मैपदी तथा आत्मनेपदी क्रियापदप्रयोगः।	*स्म अव्ययं योजयत / निष्कासयत इत्यस्य अभ्यासस्य लेखनम्। *५ आत्मनेदिक्रियापदानां लेखनम्।	

DIWALI VACATION							
7	November 2025	Unit -10 Unit -12	गद्य – उपायेन हि शक्यम् पद्य – वाचनप्रशंसा	कथापूर्तिः	* व्यञ्जनान्तशब्दपरिचयः अभ्यासः च।	*व्यञ्जनान्तशब्दाधारितवाक्यरचना। *वाचनमहत्वम् इति विषये स्वशब्दैः निबन्धलेखनम्।	
8	December 2025	Unit -11	गद्य – गोमन्तकीयं लोकजीवनम्	पठितांशानां पुनरावर्तनम्	*पठितांशानां पुनरावर्तनम्	*गोवाप्रदेशस्य विषये प्रकाशितानां ५ पुस्तकानां विषये लघुटिप्पणीं लिखत।	

TRAINING MODULE

ACADEMIC YEAR 2025-2026

LANGUAGE –R3 (SANSKRIT)

Implementation of NEP for std. X

SESSION	TOPIC
SESSION 1	Introduction, NEP, CG, LOs
SESSION 2	Mapping LOs, CGs with chapters
SESSION 3	Internal and External assessment
SESSION 4	Discussion, Valedictory

Areas and Objectives for Internal Assessment Scheme for the academic year 2025-2026

STD-X SUB – SANSKRIT R3 (1135)

NOTE: - Any one topic to be selected from each group.
Each group carries 05 Marks. (5X4 = 20 Marks)
Assessment may be done based on specified rubrics and records may be maintained.

GROUP	TOPIC	Rubrics	Marks
Group 01 **श्रवणम्** **(Listening)**	१)श्रुतलेखनम् | (अत्र लेखनद्वारा श्रवणस्य परीक्षणं भवति। छात्रः शिक्षकेण उक्तम् अवधानेन श्रुत्वा सम्यक् रीत्या लिखेत्। तत्र मुख्यतया शिक्षकेण उक्तानि एव अक्षराणि(ह्रस्व-दीर्घ, अल्पप्राण-महाप्राण) पदानि च लिखितानि वा इति परीक्षणं करणीयम्। 50 शब्दानां परिच्छेदः द्विवारं पठनीयः।)	पूर्णपरिच्छेदस्य लेखनम् अक्षरशुद्धिः	2 3
	२)श्रुतपरिच्छेदे विशिष्टशब्दग्रहणम् | छात्रैः दश विशिष्टशब्दानां (सर्वनाम /अव्यय/क्रियापद) परिज्ञानं करणीयम् |	एकस्य योग्यशबदस्य परिज्ञानार्थम् अर्धः गुणः |	½ X 10 आहत्य -5
Group 02 **लेखनम्** **(Writing)**	१) अनुच्छेदलेखनम् | छात्रः विषयम् आधृत्य संस्कृतेन दश वाक्यैः अनुच्छेदलेखनम् करोति |	विषयस्पष्टता सुलेखनम् वाक्यरचनासामर्थ्यम्	1 2 2

	२) शुभाशयपत्रनिर्माणम्। छात्रः शिक्षकेन प्रदत्तविषयानुरूपं न्यूनातिन्यूनं ५ वाक्यैः शुभाशयपत्रस्य निर्माणं करोति।	वाक्यनिर्माणसामर्थ्यम् सर्जनशीलता विषयबद्धता	3 1 1
Group 03 **पठनम्** **(Reading)**	१)कथापठनम्। छात्रः कथायाः पठनं कृत्वा स्वभाषया भावार्थं कथयति। कथायाः सम्पूर्णं साराशं स्पष्टतया वदति।	छात्रस्य प्रतिस्पन्दानुसारं अङ्काः दातव्याः।	5
	२)कोऽहम् ? छात्रः वस्तु,व्यक्तिः, स्थलं, प्राणी, फलं उत्सवः , व्यवसायिकः इत्यादिषु पञ्चानां वर्णनं पठित्वा तस्य नाम कथयति।	एकस्य योग्य-उत्तरस्य कृते एकः अङ्कः।	आहत्य ५ गुणाः।
Group 04 **भाषणम्** **(Speaking)**	१)गीतगायनम्। छात्रः संस्कृतगीतम् कण्ठस्थीकृत्य प्रस्तौति।	उच्चारणशुद्धता अखण्डितप्रस्तुतिः भावाभिव्यक्तिः	2 2 1
	२)कार्यक्रमस्य प्रस्तुतिः। पञ्च छात्राः सामूहिकरूपेण कस्यचित् कार्यक्रमस्य आयोजनं कुर्वन्ति। तत्र संस्कृतभाषया सूत्रसञ्चालन-प्रास्ताविक-अतिथिपरिचय-अतिथिभाषण-ऋणनिर्देशान् च कुर्वन्ति।	उच्चारणशुद्धता विषयानुगुणं प्रस्तुतिः भावाभिव्यक्तिः वाक्यरचनासामर्थ्यम्	1 1 1 2

	३) संवादप्रस्तुतिः छात्राः सामूहिकरूपेण कस्यचित् विषयस्य उपरि संवादप्रस्तुतिं कुर्वन्ति |प्रत्येकं छात्रः १० वाक्यानि वदेत् |	उच्चारणशुद्धता वाक्यरचनासामर्थ्यम् भावाभिव्यक्तिः	2 2 1

Rubrics

1. श्रुतलेखनम्:

गुणाङ्काः	**0**	**1**	**2**	**3**
परिच्छेदस्य लेखनम्	लेखितुम् असमर्थः	केचनशब्दाः त्यक्ताः	सम्पूर्णं लिखति	
अक्षरशुद्धता	सर्वे शब्दाः दोषयुक्ताः	५०% न्यूनं शूद्धम्	५०% अधिकं शूद्धम्	सम्पूर्णं शुद्धम्

2. श्रुतपरिच्छेदे विशिष्टशब्दग्रहणम् :

गुणाङ्काः	**0**	**½**	**1**	**1½**	**2**	**2½**	**3**	**3½**	**4**	**4½**	**5**
चिह्नानां सङ्ख्या	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

सूचना - यदि निर्दिष्टसङ्ख्यापेक्षया अधिकं चिह्नं करोति, तर्हि तावन्तः अङ्काः न्यूनीकरणीयाः।

3. कार्यक्रमप्रस्तुतिः

गुणाङ्काः	0	1	2
उच्चारणशुद्धता	सर्वथा अशुद्धं वदति	शूद्धं वदति	
भावाभिव्यक्तिः	भावाभिव्यक्तिः नास्ति।	भावाभिव्यक्तिं करोति।	
विषयानुरूपप्रस्तुतिः	विषयान्तरं वदति।	दत्तविषयानुगुणं वदति	
वाक्यरचनासामर्थ्यम्	सर्वथा अशुद्धं वदति	किञ्चित् सदोषं वदति	शूद्धं वदति

4. गीतगायनम्

गुणाङ्काः	0	1	2
उच्चारणशुद्धता	सर्वथा अशुद्धं वदति	किञ्चित् सदोषं वदति	शुद्धं वदति
भावाभिव्यक्तिः	भावाभिव्यक्तिः नास्ति।	भावाभिव्यक्तिं करोति।	
अखण्डप्रस्तुतिः	किञ्चित् भागं न प्रस्तौति	मध्ये मध्ये पङ्क्तिं त्यक्त्वा गायति।	सम्पूर्णगीतं सम्यक् प्रस्तौति।

5. संवादपूर्तिः

गुणाङ्काः	**0**	**1**	**2**
उच्चारणशुद्धता	सर्वथा अशुद्धं वदति	किञ्चित् सदोषं वदति	शुद्धं वदति
भावाभिव्यक्तिः	भावाभिव्यक्तिः नास्ति।	भावाभिव्यक्तिं करोति।	
वाक्यरचनासामर्थ्यम्	किञ्चित् भागं न प्रस्तौति	व्याकरण	सम्पूर्णसंवादं सम्यक् प्रस्तौति।

6. कथापठनम्

गुणाङ्काः	**0**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
कथासारकथनम्	कथासारं वक्तुं न शक्नोति।	कथायाः कांश्चन अंशान् वदति।	५०% प्रतिशतं सारं वदति।	शिक्षकस्य साहाय्येन सदोषं कथासारं वदति।	शिक्षकस्य साहाय्येन सम्पूर्णसारं वदति	स्वयं सम्पूर्णसारं वदति।

7. कोऽहम्

गुणाङ्काः	0	1	2	3	4	5
नाम्नां सङ्ख्या	0	1	2	3	4	5

8. अनुच्छेदलेखनम्

गुणाङ्काः	0	1	2
अक्षरशुद्धता	किमपि न लिखति।	अशूद्धम् अस्पष्टं लिखति।	शुद्धं स्पष्टं च लिखति।
विषयानुरूपप्रस्तुतिः	विषयान्तरं लिखति।	दत्तविषयानुगुणं लिखति।	
वाक्यरचनासामर्थ्यम्	सर्वथा अशुद्धानि वाक्यानि लिखति	किञ्चित् सदोषं लिखति।	शुद्धं लिखति

9. **शुभाशयपत्रनिर्माणम्**

गुणाङ्काः	**0**	**1**	**2**	**3**
सर्जनशीलता	सर्जनशीलता नास्ति।	सर्जनशीलता अस्ति।		
विषयानुरूपप्रस्तुतिः	विषयान्तरं लिखति।	दत्तविषयानुगुणं लिखति।		
वाक्यरचनासामर्थ्यम्	सर्वथा अशुद्धानि वाक्यानि लिखति	७५% सदोषं लिखति।	७५% शूद्धं लिखति।	सम्पूर्णशुद्धवाक्यानि वदति।

==

BLUEPRINT

Academic Year 2025-2026

Subject SANSKRIT/ R3 (1135) **Class** X

Unit / Paper **Max Marks** 80 **Time** 3 Hrs.

Sr.No	Objective	Knowledge				Understanding				Application				Appreciation				
	Form of Questions																	
	Content Unit/Sub Unit	Essay €	SA	VSA	O	Essay €	SA	VSA	O	Essay €	SA	VSA	O	Essay €	SA	VSA	O	Total Row Wise
	1				1(1)													1(1)
	2				1(1)													1(1)
	3				1(1)													1(1)
	4				1(1)													1(1)
	5												1(1)					1(1)
	6												1(1)					1(1)
	7												1(1)					1(1)
	8												1(1)					1(1)
	9												1(1)					1(1)
	10												1(1)					1(1)
	11												1(1)					1(1)
	12												1(1)					1(1)
	13												1(1)					1(1)
	14												1(1)					1(1)
	15												1(1)					1(1)
	16												1(1)					1(1)
	17												1(1)					1(1)
	18												1(1)					1(1)
	19				1(1)													1(1)
	20				1(1)													1(1)
	21												1(1)					1(1)
	22												1(1)					1(1)
	23			1(1)														1(1)
	24			1(1)														1(1)
	25			1(1)														1(1)
	26			1(1)														1(1)
	27			1(1)														1(1)
	28			1(1)														1(1)

29						2(1)											2(1)
30						2(1)											2(1)
31						2(1)											2(1)
32						2(1)											2(1)
33		2(1)															2(1)
34		2(1)															2(1)
35		2(1)															2(1)
36						2(1)											2(1)
37						2(1)											2(1)
38							1(1)										1(1)
39							1(1)										1(1)
40						2(1)											2(1)
41							1(1)										1(1)
42							1(1)										1(1)
43						2(1)											2(1)
44						2(1)											2(1)
45							1(1)										1(1)
46							1(1)										1(1)
47							1(1)										1(1)
48							1(1)										1(1)
49							1(1)										1(1)
50							1(1)										1(1)
51						3(1)											3(1)
52													5(1)				5(1)
53													5(1)				5(1)
54													5(1)				5(1)
Sub Total		6(3)	6(6)	6(6)		21(10)	10(10)					16(16)	15(3)				54(80)
Total Column Wise	18(15)				31(20)				16(16)				15(3)				54(80)

Note: Figures within brackets to indicate the number of questions and figures outside the brackets to indicate marks .
Denotes that marks have been combined to form one question.

Summary	Eassy €	No	3	Marks	15	Pattern of Options	Q.NO 21,22,29,30,31,32 & 51
	Short Answer (SA)	No	13	Marks	27		
	Very Short Answer (VSA)	No	18	Marks	18		
	Objective (O)	No	20	Marks	20	Scheme of Sections	NIL

DESIGN OF THE QUESTION PAPER

SANSKRIT R3 (1135)

S.S.C. 2025-2026

1.Weightage to Learning Outcomes:

Sr.No	Learning Outcomes	Marks	Percentage of Marks
1	Remembering	18	22.5
2	Understanding	31	38.75
3	Application	16	20
4	a. Evaluation b. Analysis c. Creation	15	18.75
Total		80	80

2.Weightage to Content / Subject Units :

Sr.No	Units	Marks
1	Prose	18
2	Poetry	14
3	Grammer	20
4	Composition	28
Total		80

3.Weightage to Forms of Questions :

Sr.No	Form of Questions	Marks for each question	Number of questions	Total Marks
1.	Essay (EA)	05	03	15
2.	Short Answer Type (SA-I)	02	12	24
3.	Short Answer Type (SA-II)	03	01	03
4.	Very Short Answer Type (VSA)	01	18	18
5.	Objective (o)	01	20	20
Total				80

The expected time for different types of questions would be as follows:

Sr.No	Form of Questions	Approx. time for each question in mins (t)	Number of questions (n)	Approx. time for each form of questions in mins (n x t)
1.	Long Answer Type (05)	12	03	36
2.	Short Answer Type (SA-I)	05	12	60
3.	Short Answer Type (SA-II)	08	01	08
4.	Very Short Answer Type (VSA)	02	38	76
Total				180

4. Weightage to Difficulty level of question :

Sr.No	Estimated difficulty level of question	Percentage
1	Easy	20%
2	Average	60%
3	Difficult	20%

==

Exaustive list of activities to be performed as internal assessment

ACADEMIC YEAR 2025-2026

STD – X   SUB – SANSKRIT R3 (1135)

1)श्रुतलेखनम् |

2)श्रुतपरिच्छेदे विशिष्टशब्दग्रहणम् |

3)अनुच्छेदलेखनम् |

4)शुभाशयपत्रनिर्माणम् |

5)कथापठनम् |

6)कोऽहम् ?

7)गीतगायनम् |

8)कार्यक्रमस्य प्रस्तुतिः |

9)संवादप्रस्तुतिः

Mapping of syllabus with curricular goals, competencies, learning outcomes (Pedagogy and revised blooms levels)

STD –X **SUB- SANSKRIT R3 (1135)**

ACADEMIC YEAR 2025-2026

Course Outcomes & Learning Outcomes:

1.3.1 Course Outcomes

Course Outcomes (COs) are specific, measurable statements that describe what learners are expected to know, be able to do, or value by the end of a course. They outline the skills, knowledge, and attitudes that students should acquire as a result of completing a course. Course Outcomes are often aligned with broader program outcomes and institutional goals. In this case the Course Outcomes are formulated and mapped to the Learning Outcomes for ease of measuring the attainment. The Grade 10. Sanskrit course outcomes are as follows:

CO 1.उन्नतं श्रवणकौशलं, भाषणकौशलञ्च सम्पादयन्ति ।

विद्यार्थिनः विविधप्रकारकं भाषितम् अवधानपूर्वकं श्रुत्वा प्रतिस्पन्दनं यच्छन्ति, स्वविचारं स्पष्टतया निर्दुष्टतया निरर्गलवाग्व्यापारद्वारा अभिव्यञ्जयितुं पारयन्ति ।

CO.2.पठित्वा अवगमनस्य अभिख्यापनस्य च सामर्थ्यं परिवर्धयन्ति।

विद्यार्थिनः विविधप्रकारकं पाठ्यं विविधपठनपद्धतिद्वारा पठित्वा गभीरम् अर्थम् अभिख्यापयन्ति ।

CO.3.विविधसन्दर्भेषु लेखनसामर्थ्यविकासं प्राप्नुवन्ति ।

विद्यार्थिनः विविधप्रकारेषु विविधसन्दर्भेषु च पदार्थज्ञानं, व्याकरणं, रचनाञ्च उपयुज्य प्रभावितया लेखितुं शक्नुवन्ति ।

CO.4.बहुभाषिकतायाः संस्कृतेः च जागृतिं विन्दन्ति ।

विद्यार्थिनः भाषावैविध्यं, सांस्कृतिकवैविध्यञ्च प्रशंसन्तः, स्वस्य बहुभाषासामर्थ्यद्वारा सांस्कृतिकसन्निवेशान् अधिगम्य तत्प्रवृत्ताः भवन्ति।

CO.5.नैतिकसम्प्रेषणं सामाजिकबद्धतां च परिवर्धयन्ति ।

विद्यार्थिनः स्वसम्प्रेषणे नैतिकमौल्यं, सामाजिकबद्धताञ्च प्रदर्शयन्तः सामाजिकसामरस्यवर्धनकलापेषु सहभागं कुर्वन्ति।

1.3.2 Learning Outcomes

Learning Outcomes (LOs) are explicit statements that describe what learners are expected to know, understand, and be able to do after completing a learning activity, course, or program. They focus on the results of the learning process and provide clear expectations for both students and instructors. The Grade 10 Sanskrit Learning Outcomes are as follows:

अधिगम प्रतिफलानि (Learning Outcomes)

LO.1-विद्यार्थी सरलसंस्कृतभाषया कक्षोपयोगीनि वाक्यानि वक्तुं समर्थः अस्ति ।

LO.2-कक्षातः बहिः दैनन्दिनजीवनोपयोगीनि वाक्यानि वदति ।

LO.3- अपठितगद्यांशं पठित्वा तदाधारितप्रश्नानामुत्तरप्रदाने सक्षमः अस्ति ।

LO.4- सरल-संस्कृत-भाषया औपचारिक-अनौपचारिक- पत्रलेखनार्हः भवति ।

LO.5- अनुच्छेद-लेखनं संवाद-लेखनं चित्राधारित-वर्णनञ्च करोति ।

LO.6- पाठ्यपुस्तकागतान् गद्यपाठान् अवबुध्य तेषां सारांशं वक्तुं लेखितुं च समर्थः अस्ति।

LO.7-तदाधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन वदति लिखति च ।

LO.8- संस्कृतश्लोकान् उचितबलाघातपूर्वकं छन्दोऽनुगुणम् उच्चारयति।

LO.9- श्लोके प्रयुक्तानां सन्धियुक्तपदानां विच्छेदं करोति ।

LO.10- श्लोकान्वयं कर्तुं समर्थः अस्ति ।

LO.11- तेषां भावार्थं प्रकटयति ।

LO.12-श्लोकाधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन वदति लिखति च ।

LO.13-संस्कृत-नाट्यांशानां संवादानां उचितोच्चारणं करोति ।

L0.14- तेषां भावानुरूपं शारीरिकक्रियाकलापान् प्रदर्शयति ।

LO.15- तदाधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन वदति लिखति च ।

LO.16- प्रसन्न-आश्चर्य-उत्साह-दुःख-विनम्रताऽऽदीन्भावान् संस्कृतभाषया वदति लिखति च ।

LO.17- विद्यार्थी उच्चारणानुसारं लिखति, लेखनानुसारञ्च उच्चारणं करोति ।

LO.18 -स्वर-व्यञ्जनसंयोगं विन्यासञ्च करोति।

LO.19 -कारक-विभक्ति-उपपदविभक्तीः प्रयुज्य शुद्धवाक्यानि रचयति |

L0.20- सन्धियुक्तपदानां सार्थकविच्छेदं विच्छिन्नपदानां सन्धिं च करोति ।

LO.21- कृदन्त तद्धित- स्त्री-प्रत्ययान् प्रयुज्य वाक्यानि रचयति ।

LO.22-उपसर्गयुक्तपदानि वाक्येषु व्यवहरन्ति ।

LO.23-पाठे प्रयुक्तानां सामासिकपदानां विग्रहं विगृहीतपदानां समस्तपदानि च लिखति ।

LO.24- पाठ्यपुस्तकगत-पाठानां स्रोतः रचनाकाराणां नामानि च अभिव्यनक्ति ।

प्रस्ताविता: शिक्षणशास्त्रीय प्रक्रियाः

Suggested Pedagogical Processes (Pe.P)

The teachers are expected to provide appropriate opportunities to the learners, individually or in groups and encouraged to –

व्यक्तिगतरूपेण/सामूहिकरूपेण विद्यार्थिन: अवसरं /प्रोत्साहनं च प्राप्नुयुः-

Pe.P.1- शिक्षणप्रक्रियायाम् आधिक्येन छात्राणां सहभागिता यथा स्यात्, तादृशं वातावरणं निर्मेयम् ।

Pe.P.2- शिक्षणक्रमे भाषाया: सर्वेषां कौशलानाम् (श्रवणम्, भाषणम्, पठनं लेखनञ्च) उपरि बलं दातव्यम् ।

Pe.P.3- प्रसङ्गवशात् छात्रेभ्यः एतादृशाः प्रश्ना: प्रष्टव्याः येन ते चिन्तनस्य अवसरं प्राप्नुयुः तथा च कञ्चित् निर्णयपर्यन्तं गच्छेयुः। यथा -भवान् अस्यां परिस्थितौ यदि भविष्यति तर्हि किं निर्णयं स्वीकरिष्यति? पाठस्य नायकेन नायिकया वा यन्निर्णयं गृहीतं तद् भवतां दृष्टौ सम्यग् अस्ति अथवा नास्ति ।

Pe.P.4- शिक्षणक्रमे शिक्षकः सरलसंस्कृतवाक्यैः प्रश्नान् पृच्छेत्। छात्रैः पृष्टानां प्रश्नानां यथोचितम् उत्तरं दद्यात् । पाठावबोधनकालेऽपि अध्यापकः हिंदीभाषया उत क्षेत्रीयभाषया सह सरलं संस्कृतं व्यवहरेत्।

Pe.P.5- कक्षायामधिकाधिकं संस्कृतमयं वातावरणं कल्पनीयम् । तथा च सामान्य व्यवहाराय अध्यापक: सततं सरलसंस्कृतवाक्यानां प्रयोगं कुर्यात्, एवञ्च छात्रान् अपि कारयेत्। यथा— नमो नमः । सुप्रभातम् । शुभमध्याह्नम्। शुभसायम्। शुभरात्रिः । भवान् कथमस्ति? अद्य वयं पद्यपाठं पठामः । भवन्तः सन्नद्धाः खलु ?

Pe.P.6- अध्यापक: छात्रेभ्य: अधिकाधिकप्रश्नान् संस्कृतेनैव पृच्छेत् तथा च संस्कृतेनैव उत्तरं दातुं छात्रान् प्रोत्साहयेत्।

Pe.P.7- समूहाभ्यासं तथा च वैयक्तिकाभ्यासं कारयेत् ।

Pe.P.8- संस्कृतस्य अधिकाधिकसामग्रीणां प्रयोगं कुर्यात्। यथा -अन्तर्जाले समुपलब्ध - दृश्य-श्रव्यसामग्र्यः, कक्षाया: भित्तौ संस्कृतस्य श्लोकवाक्यानि कक्षायां संस्कृतपाठाधारितानि फलकादीनि ।

Pe.P.9 -कथा-नाटक-संवादादिपाठानां पाठनं यथासम्भवं प्रत्यक्षविधिना एव करणीयम्

Pe.P.10 -कविताश्लोकादीनां पाठनं रुचिकरविधिभिः यथा भावानुरूपं सस्वरगायनेन खण्डान्वयादिविधिना करणीयम्।

Pe.P.11 -गीतानां पाठन सस्वरं कुर्यात्। तथा च कदाचित् व्यक्तिगतरूपेण कदाचिच्च समूहात्मकमनुवाचनं कारयेत् ।

Pe.P.12 -व्याकरणनियमानां कण्ठस्थीकरणम् अकारयित्वा अनेकोदाहरणमाध्यमेन बोधनं कार्यम्| येन छात्राः स्वयमेव निर्णयपर्यन्तं गच्छेयुः । सदैव गद्य-पद्य नाटकादीनां पाठेषु समागतानामुदाहरणानाम् उल्लेखं कृत्वा तेषां ज्ञानं सम्पोषणीयम्।

Pe.P.13 -कारकोपपदविभक्तीनां शिक्षणात् प्राक् प्रत्येकोदाहरणानि तादृशान्यनेकानि उदाहरणानि दातव्यानि येन छात्राः स्वयमेव निष्कर्षपर्यन्तं यान्तु | यथा बालकः जनकेन सह आपणं गच्छति। सः मित्रेण सह आलपति ।पुत्री मात्रा सह क्रीडति इत्यादीनि | एभिः उदाहरणैः छात्राः स्वयमेव 'सह' इत्यस्य योगे तृतीया भवति इति ज्ञास्यन्ति ।

Pe.P.14 -समयावबोधनात् प्राक् संख्याज्ञानस्य परीक्षा कर्तव्या | एकतः द्वादशपर्यन्तं संख्यायाः पुनः अभ्यासः कारणीयः । तथाच उदाहरणमाध्यमेन सपाद-सार्ध-पादोनादिपदानां ज्ञानं कारयेत्।

Pe.P.15 -शिक्षकः आदौ पाठनम् अकृत्वा छात्रान् स्वयं पठितुं प्रेरयेत्।

Pe.P.16 -अन्तर्विषयकप्रकरणानि चित्वा (सामाजिकविज्ञान-विज्ञान- आंग्ल-हिंदी-विषयेभ्यः) अपठितगद्यांशलेखनाय अनुवादाय वा प्रेरयेत्।

Pe.P.17 -शिक्षकः ततः आदर्शोच्चारणं कुर्यात् भाषणे लेखने च व्याकरणनियमान् पालयेत्, छात्राणां त्रुटीः सहजं मत्वा शनैः शनैः संशोधनं कारयेत्।

Pe.P.18 -नाटक-संवाद-समः पाठः साभिनयं पाठनीयः | एतदर्थमपि यत्नः विधेयः यत् नाटकादिषु पात्रानुसारम् अभिनयमपि स्यात् ।

Pe.P.19-प्रार्थनासभायां विशिष्टसमारोहेषु च संस्कृतगीत-श्लोकपाठ- अन्त्याक्षरीत्यादयः कार्यक्रमाः भवेयुः ।

Pe.P.20 -राष्ट्रियैकतासाधकान् सौहार्दविषयकान् पाठान् अवबोधयन् छात्राणां मनसि राष्ट्रभक्तिं राष्ट्रियैकतां साम्प्रदायिकसौहार्दभावनां च वर्धयितुं प्रयत्नो विधेयः । एतादृग्विषयेषु ते तटस्थीभूय चिन्तने समर्थाः भवेयुः तथा च तदनुसारं निर्णयमपि स्वीकुर्युः। एतदर्थं प्रासङ्गिकभाषणानाम्, सामूहिकशैक्षिकगतिविधीनां वादविवादादिपरिचर्चाणाम् आयोजनं कारणीयम् ।

Pe.P.21 -औपचारिक-अनौपचारिकपत्रलेखनस्य विभिन्नविषयेषु चर्चां कारयित्वा छात्रान् स्वयमेव पत्रलेखनाय प्रेरयेत्।

Pe.P.22 - किमपि चित्रं / दर्शयित्वा कुत्रापि दर्शनीयस्थलं गत्वा तस्य स्थानस्य विषये किमपि वक्तुं प्रेरयेत्। छात्राः यदि भाषणसमये / लेखनसमये स्खलनं कुर्वन्ति तदा प्रेम्णा तेषां दोषाणाम् अपसारणं कारणीयम्।

Pe.P.23 - अंतर्जालस्य शब्दकोशस्य वा प्रयोगं कृत्वा नूतनशब्दानाम् अर्थान्वेषणे प्रवृत्तिः कारणीया |

Pe.P.24 -शिक्षकः सरलसंस्कृतवाक्येषु दैनिकव्यवहारेषु उपयुज्यमानानि वाक्यानि वदेत्। ततः छात्राः तेषाम् अनुवादं संस्कृतभाषायां हिन्दीभाषायां वा कुर्युः। एवमेव छात्राः अपि नूतनसंस्कृतवाक्यानां निर्माणं कुर्युः। शिक्षकः कर्तृ-क्रियाधारितानां सामान्यवाक्यानाम् अभ्यासं कारयेत्।

Course Outcomes	Learning Outcomes
CO1	LO.1, LO.2, LO.4, LO.5, LO.12, LO.13, LO.15, LO.16, LO.17, LO.18
CO2	LO.8, LO.9, LO.10
CO3	LO.19, LO.20, LO.21, LO.22
CO4	LO.3, LO.6, LO.7, LO.11
CO5	LO.14, LO.24

Table No 1: Mapping LOs to Cos

It is also important that we map the COs to the domains specified by BLOOM's Taxonomy. The same has been presented in table no 2.

CO	Cognitive	Affective	Psychomotor
CO 1	Y	Y	Y
CO 2	Y	Y	Y
CO 3	Y	Y	Y
CO 4	Y	Y	Y
C0 5	Y	Y	Y

Table No 2: Mapping COs to Domains of BLOOMS'S Taxonomy

1.6 Mapping Process

Teachers can use the following format for mapping the Learning Outcomes to the chapters from the Grade 10 Textbook for Sanskrit Language.

Chapter	Learning Outcomes	Pedagogical Process	Blooms Level
1	Lo.1, Lo.2, Lo.3, Lo.5, Lo.6, Lo.7, Lo.13, Lo.14,Lo.15, Lo.16, Lo.17, Lo.18, Lo.19, Lo.20, Lo.21, Lo.22, Lo.23	Pe.P.1, Pe.P.2, Pe.P.3, Pe.P.4, Pe.P.5, Pe.P.6, Pe.P.7, Pe.P.8, Pe.P.9, Pe.P.12, Pe.P.13, Pe.P.14, Pe.P.15, Pe.P.17,Pe.P 18, Pe.P.23, Pe.P.24	BL 1 BL 2 BL 3 BL 4
2	Lo.1, Lo.2, Lo.3, Lo.5, Lo.6, Lo.7, Lo.17, Lo.18, Lo.19, Lo.20, Lo.21, Lo.22, Lo.23	Pe.P.1, Pe.P.2, Pe.P.4, Pe.P.5, Pe.P.6, Pe.P.7, Pe.P.8, Pe.P.12, Pe.P.13, Pe.P.14, Pe.P.15,Pe.P.16, Pe.P.17, Pe.P.23, Pe.P.24	BL 1 BL 2 BL 3 BL 4
3	Lo.8, Lo.9, Lo.10, Lo.11, Lo.12	Pe.P.4, Pe.P.5, Pe.P.6, Pe.P.7, Pe.P.8, Pe.P.10, Pe.P.11,Pe.P.15, Pe.P.19, Pe.P.23	BL 1 BL 2 BL 3 BL 4 BL 5 BL 6
4	Lo.1, Lo.2, Lo.3, Lo.6, Lo.7, Lo.17, Lo.18, Lo.19, Lo.20, Lo.21, Lo.22, Lo.23	Pe.P.1, Pe.P.2, Pe.P.4, Pe.P.5, Pe.P.6, Pe.P.7, Pe.P.8, Pe.P.12, Pe.P.13, Pe.P.14, Pe.P.15,Pe.P 16, Pe.P.17, Pe.P 22,Pe.P.23, Pe.P.24	BL 1 BL 2 BL 3 BL 4
5	Lo.1, Lo.2, Lo.3, Lo.5, Lo.6, Lo.7, Lo.13,Lo.14, Lo.15, Lo.16, Lo.17, Lo.18, Lo.19, Lo.20, Lo.21, Lo.22, Lo.23	Pe.P.1, Pe.P.2, Pe.P.4, Pe.P.5, Pe.P.6, Pe.P.7, Pe.P.8, Pe.P.9, Pe.P.12, Pe.P.13, Pe.P.14, Pe.P.15,Pe.P 16, Pe.P.17, Pe.P 18, Pe.P 20,Pe.P 22,Pe.P.23, Pe.P.24	BL 1 BL 2 BL 3 BL 4
6	Lo.8, Lo.9, Lo.10, Lo.11, Lo.12	Pe.P.4, Pe.P.5, Pe.P.6, Pe.P.7, Pe.P.8, Pe.P.10, Pe.P.11,Pe.P.15, Pe.P.19, Pe.P.23	BL 1 BL 2 BL 3 BL 4 BL 5 BL 6

7	Lo.1, Lo.2, Lo.3, Lo.6, Lo.7, Lo.13,Lo.14, Lo.15, Lo.16, Lo.17, Lo.18, Lo.19, Lo.20, Lo.21, Lo.22, Lo.23, Lo.24	Pe.P.1, Pe.P.2,Pe.P.3, Pe.P.4, Pe.P.5, Pe.P.6, Pe.P.7, Pe.P.8, Pe.P.12, Pe.P.13, Pe.P.15,Pe.P.17,Pe.P.23, Pe.P.24	BL 1 BL 2 BL 3 BL 4
8	Lo.1, Lo.2, Lo.3, Lo.5, Lo.6, Lo.7, Lo.17, Lo.18, Lo.19, Lo.20, Lo.21, Lo.22, Lo.23	Pe.P.1, Pe.P.2,Pe.P.4, Pe.P.5, Pe.P.6, Pe.P.7, Pe.P.8, Pe.P.12, Pe.P.13, Pe.P.15,Pe.P.17,Pe.P.20, Pe.P.23, Pe.P.24	BL 1 BL 2 BL 3 BL 4
9	Lo.8, Lo.9, Lo.10, Lo.11, Lo.12, Lo.24	Pe.P.3, Pe.P.4, Pe.P.5, Pe.P.6, Pe.P.7, Pe.P.8, Pe.P.10, Pe.P.11,Pe.P.15, Pe.P.19, Pe.P.23	BL 1 BL 2 BL 3 BL 4 BL 5 BL 6
10	Lo.1, Lo.2, Lo.3, Lo.5, Lo.6, Lo.7, Lo.13, Lo.14, Lo.15, Lo.16, Lo.17, Lo.18, Lo.19, Lo.20, Lo.21, Lo.22, Lo.23, Lo.24	Pe.P.1, Pe.P.2,Pe.P.3, Pe.P.4, Pe.P.5, Pe.P.6, Pe.P.7, Pe.P.8, Pe.P.9, Pe.P.12, Pe.P.13, Pe.P.15,Pe.P.17,Pe.P.18, Pe.P.23, Pe.P.24	BL 1 BL 2 BL 3 BL 4
11	Lo.1, Lo.2, Lo.3, Lo.5, Lo.6, Lo.7, Lo.13, Lo.14, Lo.15, Lo.16, Lo.17, Lo.18, Lo.19, Lo.20, Lo.21, Lo.22, Lo.23	Pe.P.1, Pe.P.2,Pe.P.4, Pe.P.5, Pe.P.6, Pe.P.7, Pe.P.8, Pe.P.9, Pe.P.12, Pe.P.13, Pe.P.15,Pe.P.16, Pe.P.17,Pe.P.18,Pe.P.20, Pe.P.22, Pe.P.23, Pe.P.24	BL 1 BL 2 BL 3 BL 4
12	Lo.8, Lo.9, Lo.10, Lo.11, Lo.12	Pe.P.3,Pe.P.4, Pe.P.5, Pe.P.6, Pe.P.7, Pe.P.8, Pe.P.10, Pe.P.11,Pe.P.15, Pe.P.19, Pe.P.23	BL 1 BL 2 BL 3 BL 4 BL 5 BL 6

Table No 3: Mapping LOs to Chapters

MODEL QUESTION PAPER FOR THE FINAL EXAM 2025-2026
STD – X
SUB – SANSKRIT / R3 (1135)

MARKS – 80 **DURATION - 3hrs.**

==

सूचनाः-

1)प्रश्नपत्रे आहत्य 54 प्रश्नाः सन्ति |

2) प्र. क्र. १ तः २० पर्यन्तं बहुविकल्पप्रश्नाः (**MCQ)** सन्ति। सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः |
प्रत्येकं प्रश्नस्य सूचनानुसारं चतुर्भ्यः प्रदत्त-सम्भावनीयोत्तरेभ्यः योग्यपर्यायं चित्वा लिखत |

3) प्रश्नानां क्रमाङ्काः स्पष्टतया लेखनीयाः |

4) दक्षिणभागे दर्शिताङ्काः गुणाङ्काः सन्ति |

5)सम्पूर्णे उत्तरपत्रे एकस्याः एव स्वभाषायाः उपयोगः करणीयः |

6)स्वभाषा नाम हिन्दी, मराठी, कोंकणी, आङ्ग्लभाषा वा |

==

	योग्यं विकल्पं चित्वा लिखत |	
1	पाणिः' इत्यस्य उचितं पर्यायपदं चित्वा लिखत | • सूत्रम् • हस्तः • पत्रम् • जलम्	**1**
2	'तटः' इत्यस्य उचितं पर्यायपदं चित्वा लिखत | • समयः • तीरम् • वालुका • समुद्रः	**1**
3	'उपकारकः' इत्यस्य उचितं विलोमपदं चित्वा लिखत | • अपकारकः • महान् • सुन्दरम् • अनादरः	**1**
4	' विपुलम् ' इत्यस्य उचितं विलोमपदं चित्वा लिखत | • लघु • शीघ्रम् • चतुरः • अल्पम्	**1**

5	अस्मिन् + अन्तरे – इत्यस्य उचितं सन्धियुक्तपदं चित्वा लिखत। • अस्मिनन्तरे • अस्मिन्नन्तरे • अस्मिन्तरे • अस्मिननन्तरे	1
6	ममाज्ञया - इत्यस्य उचितं सन्धिविग्रहं चित्वा लिखत। • मम + अज्ञया • ममा + अज्ञया • ममा + ज्ञया • मम + आज्ञया	1
7	‘ वद्’ धातोः क्त्वान्तम् अव्ययं चित्वा लिखत। • वक्त्वा • कथयित्वा • वदित्वा • उक्त्वा	1
8	सः **<u>उपविश्य</u>** लिखति । अधोरेखितपदे कः प्रत्ययः? • क्त्वा • ल्यप् • तुमुन् • क्त	1
9	‘ क्रीड्’ धातोः तुमन्तम् अव्ययम् चित्वा लिखत। • क्रीडितुम् • क्रेतुम् • कर्तुम् • क्रीडतुम्	1
	रेखाङ्कितपदस्थाने उचितं प्रश्नवाचकं पदं चित्वा लिखत।	
10	मालती <u>पितुः</u> गृहात् प्रत्यावर्तत। • किम् • कस्याः • केन • कस्य	1
11	कर्पूरतिलकः <u>राज्यलोभाकृष्टः</u> आसीत्। • कः • कीदृशः • किमर्थम् • किदृषः	1

12	मम गृहे ४ जनाः सन्ति । सङ्ख्यास्थाने उचितं सङ्ख्यावाचकपदं लिखत। • चत्वारः • चतस्रः • चतुर्दश • चत्वारिंशत्	1
13	‘ नौकाविहारः’ इत्यस्य उचितं समासविग्रहं चित्वा लिखत | • नौक विहारः • नौका विहारः • नौकया विहारः • नौकायाः विहारः	1
14	‘ वृद्धश्रृगालः’ इत्यस्य उचितं समासनाम चित्वा लिखत | • अव्ययीभावः • कर्मधारयः • तृतीया तत्पुरुषः • बहुव्रीहिः	1
	अधोलिखितवाक्येषु रिक्तस्थानानि पूरयितुं योग्यं पदं चिनुत |	
15	_________ प्रति सन्देशं प्रेषयतु | • रामं • रामे • रामात् • रामाय	1
16	_________आम्रं रोचते | • रमायां • रमायाः • रमायै • रमां	1
17	ध्वजः मरुता प्रकम्पमानः ________ | • भवति • भवन्ति • भवामः • भवतः	1

18	अहं कार्यम् __________ । • अकरोम् • अकुर्म • अकरवाम • अकरवम्	1
	कः कं प्रति अवदत् इति लिखत ।	
19	"देव ! दृष्टिप्रसादं कुरु । " • एतत वाक्यं कर्पुरतिलकः वृद्धश्रुगालं प्रति अवदत् । • एतत् वाक्यं ग्रामस्थाः छात्रान् प्रति अवदन् । • एतत् वाक्यं शुचिः डेविडं प्रति अवदत् । • एतत् वाक्यं वृद्धश्रुगालः कर्पुरतिलकं प्रति अवदत् ।	1
20	"मासान्तेऽहं धनी भविष्यामि " । • एतत् वाक्यं मालती माधवं प्रति अवदत् । • एतत् वाक्यं शिक्षकः छात्रं प्रति अवदत् । • एतत् वाक्यं माधवः मालतीं प्रति अवदत् । • एतत् वाक्यं राजा सेवकं प्रति अवदत् ।	1
	सूचनानुसारं वाक्यपरिवर्तनं कुरुत।	
21	पर्वते जलप्रवाहाः सन्ति । (वाक्यं एकवचने लिखत) अथवा कोकिलः वसन्तकाले गायति। (वाक्यं लृट् लकारे लिखत)	1
22	विद्यालये शिक्षकाः नाटकम् अकुर्वन् । (वाक्ये स्म योजयत) अथवा वाटिकायां पुष्पं सन्ति। (वाक्यं शुद्धं कृत्वा लिखत)	1
	अधोलिखितप्रश्नान् एकवाक्येन संस्कृतभाषया उत्तरत।	
23	मालतीमाधवौ कुम्भकारगृहात् कति घटान् क्रीतवन्तौ ?	1
24	त्रिवर्णध्वजे के त्रयः वर्णाः सन्ति ?	1
25	चन्द्रेश्वरपर्वते के प्रसिद्धाः उत्सवाः प्रचलन्ति ?	1
26	भाऊसाहेब बान्दोडकरस्य जन्मदिनं कदा अस्ति?	1
	वाक्यांशयोः मेलनं कृत्वा लिखत ।	
27 28	डिचोलीभागः पेडणेभागः	➢ गृहनिर्माणकलायां प्रसिद्धः ➢ मृद्-धातुवस्तुनिर्माणे प्रसिद्धः ➢ संगीतनाट्यादिकलासु प्रसिद्धः
			1 1

	एकस्य सुभाषितस्य अनुवादं स्वभाषया लिखत ।	
29	वैद्यराज नमस्तुभ्यं यमराजसहोदर । यमो हि हरति प्राणान् त्वं तु प्राणान् धनानि च ॥ अथवा चिन्तनीया हि विपदामादावेव प्रतिक्रिया । न कूपखननं युक्तं प्रदीप्ते वह्निना गृहे ॥	2
	प्रश्नानां उत्तराणि स्वभाषया लिखत ।	
30	भाऊसाहेब बान्दोडकरस्य कार्यविषये लिखत ?	2
	अथवा	
	'धोण्ड' इति नाम्ना प्रसिद्धाः जनाः व्रतं कथम् आचरन्ति ?	
31	माधवः नन्दिन्याः सेवां कथं कृतवान् ?	2
	अथवा	
	माण्डवीनदी जनानां कृते जीवनदायिनी कथम् अस्ति ?	
32	शृगालः कर्पूरतिलकं केन उपायेन मारितवान्?	2
	अथवा	
	पर्वतस्थितानां जलप्रवाहानां वैशिष्ट्यं किमस्ति?	
	सुभाषितानि पूर्णानि, शुद्धानि च लिखत ।	
33	शतेषु---॥	2
34	कृपणेन---॥	2
35	मनुजा---॥	2
	अधस्तनं गद्यखण्डं पठित्वा प्रदत्तान् प्रश्नान् सूचनानुसारेण संस्कृतभाषया उत्तरत ।	
	अर्जुनप्रतिज्ञां श्रुत्वा दुर्योधनेन जयद्रथाय रक्षणं प्रतिश्रुतम्। द्रोणाचार्योऽपि रक्षणार्थं प्रार्थितः।तेन शकटव्यूहः रचितः ।एवं युद्धे प्रवर्तमाने सूर्यास्तसमयः आसन्नप्रायो जातः। श्रीकृष्णोऽर्जुनमवदत्-"जयद्रथस्तु धनुर्धरैराच्छादितः।अहं मायया सूर्यबिम्बमाच्छादयामि । तथा कृते सति जयद्रथः स्वयमेव बहिरागच्छति। त्वं च तं जहि । श्रीकृष्णेन सर्वत्र अन्धकारः कारितः सुदर्शनचक्रेण ।सूर्यास्तः सञ्जातः इति सर्वे अमन्यन्त ।	
36	अर्जुनप्रतिज्ञां श्रुत्वा दुर्योधनेन किं किं कृतम् ? (दशपदैः उत्तरत)	2
37	श्रीकृष्णः सुदर्शनचक्रेण किं कृतवान् ? (दशपदैः उत्तरत)	2
38	'रणे' इति पदस्य पर्यायवाचिपदं गद्यखण्डात् चित्वा लिखत ।	1
39	'अन्तः' इति पदस्य विलोमपदं गद्यखण्डात् चित्वा लिखत ।	1

	अधस्तनं पद्यखण्डं पठित्वा प्रश्नान् सूचनानुसारेण संस्कृतभाषया उत्तरत।	
	विद्या विवादाय धनं मदाय शक्तिः परेषां परिपीडनाय। खलस्य साधोर्विपरीतमेतद् ज्ञानाय दानाय च रक्षणाय॥ वाचनं ज्ञानदं बाल्ये तारुण्ये शीलरक्षकम्। वार्धके दुःखहरणं हितं सद्ग्रन्थवाचनम्॥	
40	खलः विद्यायाः शक्तेः च उपयोगं किमर्थं करोति ? (दशपदैः उत्तरत)	2
41	वाचनं कदा शीलरक्षकं भवति ?	1
42	'द्रविणम्' इति पदस्य पर्यायपदं पद्यखण्डात् चित्वा लिखत।	1
	अधस्तनं गद्यखण्डं पठित्वा प्रदत्तान् प्रश्नान् संस्कृतभाषया उत्तरत।	
	कविकुलशिरोमणिः महाकविः कालिदासः नृपतेः विक्रमादित्यस्य सभायां विद्यमानेषु 'नवरत्नेषु' एकतमः आसीत् ।सः कालिमातुः भक्तः आसीत् । तस्याः प्रसादेन सः महाकविः अभवत्। तेन कुमारसम्भवम्,रघुवंशम् च इति द्वे महाकाव्ये ऋतुसंहार-विक्रमोर्वशीयम् अभिज्ञानशाकुन्तलम् च त्रीणि नाटकानि विरचितानि। तस्य शाकुन्तलनाटकं पठित्वा गटेनामा जर्मन् कविः तद् नाटकं मस्तके धृत्वा सानन्दम् अनृत्यत् ।	
43	कालिदासेन कानि त्रीणि नाटकानि रचितानि ? (दशपदैः उत्तरत)	2
44	कालिदासः कस्य सभायाः नवरत्नेषु एकतमः आसीत् ? (दशपदैः उत्तरत)	2
45	परिच्छेदात् एकं क्त्वान्तम् अव्ययं चित्वा लिखत।	1
46	सः महाकविः अभवत् – वाक्यं बहुवचने लिखत।	1
	अधस्तनं पद्यखण्डं पठित्वा प्रदत्तान् प्रश्नान् संस्कृतभाषया उत्तरत।	
	दुर्जनेन समं सख्यं प्रीतिं चापि न कारयेत्। उष्णो दहति चाङ्गारः शीतः कृष्णायते करम्॥ गौरवं प्राप्यते दानात् न तु वित्तस्य सञ्चयात्। स्थितिरुच्चैः पयोदानां पयोधीनामधस्थितिः। अन्नदानं परं दानं विद्यादानमतः परम्। अन्नेन क्षणिका तृप्तिः यावज्जीवं च विद्यया॥	
47	पयोधीनां स्थितिः कुत्र भवति ?	1
48	दुर्जनेन समं किं न कारयेत् ?	1
49	कया यावज्जीवं तृप्तिः भवति ?	1
50	'उष्णः' इत्यस्य विलोमपदं पद्यखण्डात् चित्वा लिखत।	1

51	**अधोलिखितयोः परिच्छेदयोः एकस्य अनुवादं स्वभाषया लिखत|**	3
	एकदा महाराजस्य दशरथस्य निकटं गत्वा विश्वामित्रमहर्षिः प्रार्थितवान्- "राजन्! मया कश्चित् यागः प्रचाल्यते | तस्मिन् विघ्नोत्पादने निरताः सन्ति राक्षसाः | तेषां निवारणार्थं रामलक्ष्मणौ अपेक्ष्येते | तयोः नयनार्थं आगतः अस्मि।	
	अथवा	
	अञ्जनी – सखि! पश्यतु भोः! तत्र किमपि पतितम् अस्ति | श्रेया – किं तत्र | अञ्जनी – पश्याम ,आगच्छतु | श्रेया – अहो धनस्यूतः | अञ्जनी – एषः कस्य धनस्यूतः स्यात् ? श्रेया – कः जानति ? अञ्जनी – स्यूते किम् अस्ति पश्यतु भोः| श्रेया – हन्त ! बहु धनम् अस्ति भोः | पश्यतु | अञ्जनी – सत्यं भोः ! कति रूप्यकाणि सन्ति |	
52	**मञ्जूषायां दत्तपदानां साहाय्येन कथापूर्तिं कृत्वा कथां पुनः लिखत |**	5
	(तस्य,कूपं, बालः, जलकुम्भः, आसीत् सुप्तस्य, आगता, नकुलः, अचिन्तयत्, गता)	
	एकस्मिन् ग्रामे माधवः नाम जनः--------|तेन तस्य गृहे एकः------पालितः आसीत् | माधवः कार्यार्थं बहिर्गतः आसीत् | -------पत्नी मालती जलमानयार्थं --------- गता | जलं स्वीकृत्य सा गृहं प्रति ---------| तदा गृहस्य द्वारे एव सा नकुलम् अपश्यत् | नकुलस्य रक्तरञ्जितं मुखं दृष्ट्वा सा --------- "नकुलेन मम----------खादितः इति | तदा क्रोधेन तया नकुलस्योपरि---------- क्षिप्तः| तेन सः नकुलः मृत्युं गतः | ततः मालती अन्तः --------| तत्र तया --------- बालकस्य समीपे मारितः सर्पः दृष्टः |	

53	**अधोलिखितानि वाक्यानि घटनाक्रमानुसारं लिखत।**	5
	• कच्छप: स्पर्धायां जयं प्राप्नोति। • कच्छप: बहु पृष्टत: अस्ति इति ज्ञात्वा विश्रान्तिं स्वीकरोति। • स्पर्धाया: आरम्भानन्तरं शश: वेगेन धावति, कच्छप: मन्दं गच्छति। • एकवारं कच्छपशशयोर्मध्ये धावनस्पर्धा भवति। • य: निरन्तरं कार्यं करोति, स: यशस्वी भवति इति ज्ञानोदय: भवति। • **एकस्मिन् वने बहवः पशवः सुखेन निवसन्ति स्म।** • किञ्चित् समयानन्तरं शश: जागृत: भवति। • किञ्चित् दूरं गत्वा शश: पृष्टत: पश्यति। • तदा कच्छप: लक्ष्यं प्राप्तवान् इति अवगच्छति। • **तत्र शशः कूर्मः च मित्रे आस्ताम्।**	
54	**चित्रम् आधृत्य कोष्ठकस्थपदानां साहाय्येन पञ्च वाक्यानि लिखत।**	5
	(बालकः,छत्रम्, वृक्षः, नौका, इन्द्रचापं, जलप्रवाहः, क्रीडति, गृहम्)	